

8
SINIF

TÜRKÇE

METİN TÜRLERİ

**Mesut
BAYAR**

 [bizturkceogretmeniyiz](https://www.instagram.com/bizturkceogretmeniyiz)

**Duygu
AKKAYA SALMAN**

 [duyguluturkce](https://www.instagram.com/duyguluturkce)

METİN TÜRLERİ

Hikâye Edici Metinler

12. KONU

Kazanımlar

Metin türlerini ayırt eder.

HİKÂYE EDİCİ (ÖYKÜLEYİCİ) METİNLER

BİLGİ

Duygu ve düşünceleri söz ya da yazıyla etkili bir şekilde anlatma sanatına edebiyat (yazın) denir. Edebiyat eserlerinin biçim, konu ve teknik özelliklerine göre ayrılması metin türlerini oluşturur.

Her edebî metnin bir türü vardır. Bir metnin türünü bulmak için öncelikle metin türlerinin neler olduğunu iyi bilmek gerekir. Metin türleri, **hikâye edici metinler** ve **bilgilendirici metinler** olarak ikiye ayrılır.

Hikâye Edici (Öyküleyici) Metinler

Bir olayın yer, zaman, kişi belirtilerek ve bir plan dahilinde okuyucunun veya dinleyicinin zihninde canlandırılacak şekilde anlatıldığı metinlere **hikâye edici metinler** denir.

Roman, hikâye, masal, fabl, tiyatro, mizahi fıkra, destan ve efsane hikâye edici metinlerdir.

Hikâye edici metinlerin özellikleri şunlardır:

- Olaya dayalı metinlerdir.
- Anlatımda **kişi, zaman ve mekân (yer)** öğelerine yer verilir.
- Olaylar **serim, düğüm** ve **çözüm** bölümleriyle belli bir plana bağlı kalınarak anlatılır.
- Olayların zihinde canlandırılması için ayrıntılı betimlemelere yer verilebilir.
- Gerçek veya hayal ürünü olaylar anlatılabilir.

BİLGİ

1. Roman

Genellikle insanların serüvenlerini, iç dünyalarını, toplumsal bir olay ya da olguyu, insan ilişkilerini ve değişik insanlık durumlarını yansıtmayı amaçlayan uzun yazı türüdür.

- Gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi mümkün olaylar anlatılır.
- Olaylar geniş bir zaman diliminde ve coğrafyada geçer.
- Şahıs kadrosu geniştir.
- Birden fazla olay vardır.

ÖRNEK METİN

Eski bir kitapçı dükkânının tozlu rafları arasında, Ayşe adında genç bir kadın, üzerinde tuhaf semboller bulunan bir el yazması bulur. Merakına yenik düşen Ayşe, el yazmasını açar ve sayfalarını çevirmeye başlar. Sayfalarda, kayıp bir hazineden ve onu bulmak için çözülmesi gereken gizemlerden bahsedilmektedir.

BİLGİ

2. Hikâye (Öykü)

Gerçek hayatta olmuş veya olması mümkün olayların okuyucuya haz verecek şekilde anlatıldığı kısa edebî yazılardır.

- Olaylar çok ayrıntıya girilmeden anlatılır.
- Olaylarda yer alan kişi, yer ve zaman unsurları belirgindir.
- Karakter sayısı azdır.

BİLGİ

Hikâye unsurlarından olan şu dört madde önemlidir:

Olay: Hikâyede üzerinde durulan yaşantı ya da durumdur.

Kişiler (Karakter): Hikâyedeki olayı yaşayan insanlardır.

Yer (Mekân): Olayın yaşandığı, gerçekleştiği çevredir.

Zaman: Olayın yaşandığı dönem ya da gündür.

ÖRNEK METİN

Nilay, odasının penceresinden bakarken gökyüzünde bir kuş sürüsü görmüş. Kuşlar gökyüzünde özgürce uçuyor ve neşeye cıvıldıyormuş. Nilay, kuşları izlerken birdenbire gökyüzünün renginin değiştiğini fark etmiş. Gri bulutlar dağılmış ve yerini parlak mavi bir gökyüzü almış. Nilay'ın içi içine sığmamış.

NOT

Hikâye ile roman arasındaki farklar şunlardır:

- Hikâye türü, romandan daha kısadır.
- Hikâyede temel öge olaydır. Romanda ise temel öge karakter yani kişidir.
- Hikâyeler olay üzerine, romanlar ise kişi üzerine kurulur.
- Hikâyede tek olay bulunmasına karşın romanda birbirine bağlı olaylar zinciri vardır.
- Hikâyede kahramanların tanıtımında ayrıntıya girilmez, kahramanlar her yönüyle tanıtılmaz.
- Hikâyede, olayın geçtiği yer (çevre) sınırlıdır. Romanlarda olayların geçtiği çevre ayrıntılı olarak anlatılır.

BİLGİ

3. Masal

Olağanüstü kahramanların başlarından geçen olağanüstü olayların yer ve zaman belirtilmeden anlatıldığı yazı türüdür.

- Masallar, kalıplaşmış bir tekerleme ile başlar ve biter.
- Masalda eğitcilik ve öğreticilik esastır.
- Masallarda yer ve zaman belirsizdir.

ÖRNEK METİN

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde çok uzak diyarlarda yaşayan yaşlı bir adam varmış. Yaşlı adam çok güçlü ve zeki olduğu için her sorunun üstesinden geliyormuş. Bir gün yaşlı adamın yaşadığı yere bir canavar gelmiş. Canavar, yaşlı adamın huzurunu kaçırmış. Yaşlı adam ne yapacağını bilemez bir hâlde kara kara düşünmeye başlamış.

BİLGİ

4. Fabl

İnsanlar arasında geçen olayları hayvanlar, bitkiler ya da cansız varlıklar arasında geçiyormuş gibi göstererek bu yolla insanlara ahlak ve ibret dersi vermek, örnek göstermek ya da bir düşünceye güç kazandırmak için oluşturulan yazı türüdür.

- Sonunda ders verme amacı taşıyan yazılardır.
- Genellikle hayvanlar ve bitkiler konuşurlur.
- Fabl kahramanları çoğu zaman insanlar gibi düşünür, insanlar gibi davranır.
- Fabllarda söz sanatlarından yararlanılır.

ÖRNEK METİN

Bir zamanlar, bir karınca kolonisi varmış. Bu kolonide yaşayan karıncalar çok çalışkan ve disiplinliymiş. Yaz boyunca durmadan çalışarak yiyecek toplamışlar ve kış için stoklamışlar. Koloniye yeni katılan bir karınca varmış. Bu karınca çalışmayı sevmezmiş. Günlerini şarkı söyleyerek ve dans ederek geçirir, diğer karıncalar gibi yiyecek toplamak için çalışmazmış.

BİLGİ

5. Tiyatro

Oyuncuların bir sahnede, seyirciler önünde sergilemek amacıyla hazırladığı gösterilerdir.

- Tiyatro hem göze hem kulağa hitap ettiğinden etkileyicilik gücü oldukça fazla olan bir sanattir.
- Tiyatro eserlerinde kostüm, makyaj, jest ve mimikler oynana gerçekçilik katar.
- Komedi, trajedi ve dram olmak üzere üç türü vardır.

ÖRNEK METİN

(Suzan ve Ferit mutfakta oturmuş ders çalışmaktadır.)

Suzan: Ferit, ben bu matematiği hiç anlamıyorum. Ne yapacağımı bilmiyorum.

Ferit: Ben de. Bence annemden yardım almalıyız.

Suzan: Ama anneme sürekli soruyoruz, belki de onu bunaltıyoruz.

Ferit: Ama başka çaremiz yok.

(Ayşe ve Ferit annelerinin yanına gider.)

BİLGİ

6. Efsane

Bir tabiat olayını, bir varlığın meydana gelişini olağanüstü ve akıl dışı açıklamalarla anlatan hikâyelerdir.

- Efsaneler sözlü olarak ortaya çıkan anonim eserlerdir.
- Efsanenin temeli olan olay, halkın hayalinde şekil değiştirerek ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa geçer.

ÖRNEK METİN

Anlatıma göre Bizans ordusu savaştan dönerken gölün kıyısındaki bir alanda konaklamış. Yolda Prenses Eftelya'nın ellerinde ve yüzünde yaralar çıkmış. Göl kıyısında banyo yapan prensesin yaraları ertesi sabah iyileşmeye, cildi güzelleşmeye başlamış. Bunu gören Bizans İmparatoru bu göl kıyısındaki sıcak su kaynaklarının olduğu yere hamam inşa edilmesini istemiş.

BİLGİ

7. Destan

Milletlerin hayatını derinden etkileyen tarihî ve sosyal olayları (savaş, kıtlık, göç...) anlatan, şiir ya da düzyazı biçiminde söylenmiş uzun edebî eserlerdir.

- Destanlar, söyleyeni belli olmayan (anonim) sözlü eserlerdir.
- Bir ulusun özelliklerini yansıtır.
- Olağan ve olağanüstü olaylar iç içedir.
- Kahramanlar olağanüstü özelliklere sahip olabilir.

ÖRNEK METİN

Uygurların vatanında "Hulin" isimli bir dağ vardı. Bir gece oradaki bir ağacın üzerine gökyüzünden ilâhi bir ışık indi. Ağacın gövdesi yarıldı ve içinden beş çocuk çıktı. Bu ülkenin halkı bu çocukları büyüttü. En küçükleri olan Buğu Han hükümdar oldu. Ülke zengin, halk mutlu bir şekilde yaşadı.

BİLGİ

8. Mizahi Fıkra

Yaşamsal olaylardan hareketle anlatılan, anlatılanlardan bir sonuç çıkarma amacıyla olan, nükte, hiciv, gülmece unsuru barındıran kısa sözlü ürünlerdir.

ÖRNEK METİN

Temel, görevli olduğu on katlı binanın asansörü bozulunca aklına bir fikir gelir. "İnsanların işini kolaylaştırayım, onlara yardımcı olayım." düşüncesiyle asansörün kapısına şu notu yazar: "Asansör bozuktur, en yakın asansör 100 metre ilerideki binadadır."

ALİŞTİRMA • 1

Aşağıdaki metinlerin türlerini yay ayrıçla gösterilen yerlere yazınız.

1. Gençler kendi aralarında konuşurken muhtar koluna girdiği adamı köy odasına doğru götürdü. Sonra Demirci Osman Ağa'nın evinden bir tepsi yemek geldi. Çakıcı Ali Efe de gelince anlaşıldı ki odaya gelen büyük ve önemli birisi. Misafir ama hatırlı misafir... Epey bir zaman sonra muhtar önde, misafir peşinde çıktılar odadan. Odanın arka taraftaki alçak penceresinden olup biteni izleyen çocuklar ön kapıya geldiler. ()
2. Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde karanlık mı karanlık bir mağarada tek gözlü bir dev yaşamış. Bu dev, mağaranın hemen altında kurulan köyün halkının yiyeceklerini alır; onlara kötülük yaparmış. Köy halkı bu beladan kurtulmak için bir araya gelip bir plan yapmış. Plana göre dev, gece mağarasında uyurken mağaranın ağzını taşlarla kapatmış. Böylece dev içeride havasız kalıp zamanla da etkisiz hâle gelecekmiş. ()
3. (Ellerini havaya kaldırır, uzaktaki birine seslenir.)
Emin: Hey! Ekili bostanı görmüyor musun? Lütfen bastığın yere dikkat et!
Hikmet: Gördüm görmesine de yol yok ki buralarda! Nereden geçeyim?
Emin: Nereden geçersen geç ama benim bostanımdan geçme. Bostanı yeni ekdim.
Hikmet: Kızma birader! Tamam, şurada patika yol varmış, o yolu kullanıyorum. ()

ETKİNLİK • 1

Aşağıda verilen bilgiler doğru ise kutucuklara "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. Hikâyede olay, mekân, kişi ve yer unsurları bulunur.
2. Masallar, insanlar arasında geçen olayları canlı ya da cansız varlıklar arasında geçiyormuş gibi göstererek bu yolla insanlara ahlak ve ibret dersi vermek için oluşturulan yazı türüdür.
3. Oyuncuların bir sahnede, seyirciler önünde sergilemek amacıyla hazırladığı gösterilere tiyatro denir.
4. Destanlar, bir tabiat olayını, bir varlığın meydana gelişini olağanüstü ve akıl dışı açıklamalarla anlatan hikâyelerdir.
5. Hikâye edici metinlerde olaylar serim, düğüm ve çözüm bölümleriyle belli bir plana bağlı kalınarak anlatılır.

Hikâye Edici Metinler

1. Aralıksız yağan kar tüm ilçeyi kalın ve şefkatli bir yorgan gibi örtmüş. Halk kütüphanesine çıkan yüksek merdivenlerin sokağa kavuştuğu yerde, sırtımı duvara yaslamış, kapının açılmasını bekliyorum. Az sonra kütüphanenin yaşlı odacısı Yaşar Efendi, yanımdan geçerek merdivenleri tırmanmaya başlıyor.

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hikâye
B) Masal
C) Tiyatro
D) Fabl

2.

Kaplumbağanın biri evine doğru giderken yolda bir sincapla karşılaşmış. Kaplumbağanın çok yavaş hareket etmesi sincabın komiğine gitmiş. Kaplumbağa durumu fark etmiş ve "Sincap kardeş, neden gülüyorsun, ne var hâlimde?" diye sormuş. Sincap da "Sırtında evinle ağır ağır yürüyorsun, evini sırtında taşımaya ne gerek var, at şu ağırlığı!" demiş. Kaplumbağa da "Öyle deme, o benim koruyucu kalkırım." diye karşılık vermiş.

Bu parçanın türü ile ilgili,

- I. Kişileştirme söz sanatından yararlanır.
II. Kahramanları genellikle hayvanlardır.
III. Tekerlemeyle başlar.
IV. Sonunda ders verir, yol gösterir.

yargılarından hangisi söylenemez?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

3. **Aşağıdaki metinlerden hangisi bir masaldan alınmıştır?**

- A) Yaşamını sürekli şarkı söyleyerek geçiren, tembel mi tembel bir ağustos böceği varmış. Yaz mevsimi boyunca saz çalıp şarkılar söylemiş. "Cıır, cıırr, cıırrr..." diye bıkmadan yorulmadan sürekli ötermiş.
B) Evvel zaman içinde bir padişahın şirin mi şirin bir oğlu varmış. Bir gün padişah şöyle düşünmüş: "Ben oğlum üzülmesin, sıkılmasın diye onun hiçbir şeyine karışmadım. Hâlbuki bir gün öldüğüm zaman, memleketin idaresi ona kalacak. Onun bu ülkeyi idare edebilmesi için tecrübeli ve bilgili olması lazım."
C) Yeryüzünü sisler kapladı. Dünya korkunç bir karanlığa gömüldü. Yerin altından, ırmaklardan, denizlerden sular fışkırdı. Gökten sağanaklar boşandı. Yedi gün sonra yere bağlanan halatlar koptu, suyun seksen kulaç yükseldiği anlaşıldı.
D) Dağ çiçekleri ile dolu bir vadiye gelen tilki bir süre durmuş ve yeşil çimenlere uzanarak ırmağın diğer tarafındaki küçük köye bakmış. Burası öylesine sakin ve güzelmiş ki!

4.

Nermin teyze, kaybolan köpeğini gördü, çok sevindi. Köpek de Nermin teyzeyi gördüğü için oldukça sevinçliydi. Yerinde duramaması, kuyruğunu sürekli titretmesi sevgi belirtileriydi. Nermin teyzenin oğlu Ferdi, köpeği kucağına aldı, tüyelerini okşadı. Kulağına "Artık bizimlesin ve güvendesin." dedi.

Bu metinde aşağıdaki hikâye unsurlarından hangisine ait bir ayrıntıya yer verilmemiştir?

- A) Kişi
B) Zaman
C) Olay
D) Mekân

5. Ait olduğu toplumda herkesin anlayabileceği bir şekilde sade bir dile sahiptir. Kahramanlar seçkin kişilerden oluşur ve bu kişiler olağanüstü özelliklerle kuşatılır. Genellikle savaş, yiğitlik gibi temalar işlenmektedir. Doğal ve yapay olmak üzere iki başlıkta incelenir.

Bu metinde açıklaması verilen tür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Destan
B) Masal
C) Fabl
D) Roman

6. Aşağıdakilerden hangisi fabl türünde bir metinden alınmıştır?

- A) Yaşlı adam, şişmanlığını saklayan sevimli, çevik gövdesi ve ablak, kırmızı çehresiyle bir haftadır dahiliye servisinde yatıyor. Yüksek tansiyon ve kalp yetmezliği var. Uzunca boylu, esmer yüzlü karısı da refakatçisi. Adamın benimle ve hemşirelerle arası pek iyi.
- B) Bir dağın başında, bir ormanın yanı başında Keloğlan'ın yaşadığı köy varmış. Keloğlan'ın bir tek anacığı, anacığının da bir tek Keloğlan'ı varmış. Dünyada başka kimseleri olmadığı için hep birbirlerine destek olurlar, kuru ekmek yeseler kimselere belli etmezlermiş.
- C) Köyün birinde yaşayan iki keçi varmış. Bu keçiler öyle inatçıymış ki biri ne yapsa diğeri mutlaka onun tersini yaparmış. Öyle ki biri otlamak için tarlanın karşı ucuna gitse diğeri muhakkak bu ucundan başlarmış otlamaya.
- D) Bir bayram günüydü. Erkenden kalkmış, ellerini öpüp bir köşeye çekilmiştim. Sitenin bahçesinden telaşlı çocuk sesleri geliyor. Annemin dudakları kıpır kıpır, kim bilir hangi duanın peşinde. Babam ilaçlarının kasıntı yaptığını söylüyor sürekli. "Hepsini bıraksak ne olur oğlum? Hiç içmesem?" diyor bana.

7. Karacaoğlan yorgunluktan yürüyemez duruma gelince ulu bir çam ağacının altına oturmuş. Daha oturur oturmaz da uyumuş. Uykusunda ak sakallı bir dede, Karacaoğlan'a dolu bir tas uzatmış: "İç şunu, iç ki yorgunluğun ve dargınlığın son bulsun. Dilin bülbül, gönlün şen olsun." demiş. Karacaoğlan, tası başına dikip içince kendine gelmiş. Yorgunluğu üstünden gidivermiş. İçinin çalılıp söylemek isteğiyle coştüğünü görmüş. Sazını eline alıp yeniden yollara düşmüş.

Bu parça aşağıdaki metin türlerinden hangisine örnektir?

- A) Tiyatro
B) Efsane
C) Destan
D) Fabl

- 8.

(Utku sahneye girer. Elinde "İyi ki doğdun, iyi ki varsın, nice senelere!" yazan afişler vardır. Birkaç tane konfeti paketini de masaya bırakır. Etrafa göz gezdirir.)

Utku: (İçeri seslenir.) Gelmek üzere ama hâlâ hiçbir şey hazır değil... Hani balonlar nerede?

(Feride, elinde şişirilmemiş balonlarla sahneye girer.)

Feride: Pastayı getirelim mi şimdi?

Utku: Getirin tabii! Hazır olsun. Hatta mum falan da getirin de ışıkları söndürüp mumla karşılayalım.

Feride: (İçeri bağırır.) Pastayı getir Utku!

Utku: Neyli aldınız?

Feride: Bilmem. Ne önemi var ki pasta işte?

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Efsane
B) Gölge oyunu
C) Masal
D) Tiyatro

Bilgi

Bilgilendirici Metinler

Bilgi ve haber vermek, düşündürmek, tanıtmak gibi amaçlarla yazılan metinlere **bilgilendirici metinler** denir.

1. Makale

Bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş ve düşünceleri ileri sürmek ya da bir tezi kanıtlarla savunmak için yazılan yazılardır.

- Makalede nesnellik ön plandadır.
- Makaleler gazete ve dergilerde yayımlanır.
- Makalede amaç bir konuda bilgi vermek, bir gerçeği ortaya koymaktır.

ÖRNEK METİN

Yapılan bir araştırmaya göre 7-14 yaşlarındaki katılımcıların daha çok eğitim, 15-24 yaşlarındaki katılımcıların çoğunlukla edebiyat konulu kitaplar okumayı tercih ettikleri görülmektedir. Verilere göre yaşamının çoğunu büyükşehirde geçirenler yoğunlukla edebiyat, ilçede geçirenler eğitim, köyde geçirenler ise din konulu kitaplar okumaktadırlar.

Bilgi

2. Deneme

Yazarın herhangi bir konudaki görüşlerini, kesin kurallara varmadan, kanıtlama amacı gütmekten içten bir üslupla anlattığı yazılardır.

- Denemede konu sınırlaması yoktur.
- Görüşler kanıtlanmaya, okuyucu bir şeye inandırılmaya çalışılmaz.
- Denemede yazar kendisiyle konuşuyor gibidir.

ÖRNEK METİN

Başkalarına zaman ayırmak, yalnızlıktan kaçmak gerekir. Yaşamımızdaki en güzel anlar, başkalarıyla paylaşıldıkça güzelleşiyor. Bilgi almamıza ve fikren gelişmemize katkısı oluyor. Ben yalnızlığı hiç sevmem. Günümün çoğunu dostlarımla geçiririm. Mutluluğumun asıl kaynağı da budur. Sonuç olarak zamanımı dostlarımla paylaştıkça neşem de sevincim de artar.

Bilgi

3. Söyleşi (Sohbet)

Yazarın, düşüncelerini okuyucu ile karşı karşıya oturup konuşuyormuş gibi içten bir hava içinde anlattığı yazılardır.

- Yazar, sorulu-cevaplı cümlelerle konuşuyormuş hissi verir.
- Yazarın içten, doğal bir üslubu vardır.
- Herkesi ilgilendiren konular seçilir.

ÖRNEK METİN

Siz de başarı hikâyelerinizi devamlı anlatanlardan mısınız? Size tavsiyem başarı hikâyenizi anlatmayın çünkü devamlı kendi başarı hikâyesini anlatan bir insanın başarısı hikâyedir. O yüzden kendini anlatıp durma. Başarın hikâye kıvamına gelirse zaten birileri anlatır. Sen hiç kendini yorma! Yanlış mı düşünüyorum? Ne dersiniz?

UYARI

Sohbet, denemeden anlatımı yönüyle ayrılır. Denemede yazar kendisiyle konuşur gibi, sohbette ise karşısında biri var da onunla konuşuyor gibi yazar.

Bilgi

4. Fıkra (Köşe Yazısı)

Yazarın, gündelik olayları, özel bir görüşle, kişisel bir üslupla, kanıtlama gereği duymadan yazdığı kısa, gününbirlik gazete yazıdır.

- Yazar anlattıklarını kanıtlamak zorunda değildir.
- Yazar bilimsellikten daha çok, kişisel görüşünü açıklar. Ayrıca fıkrada yazarın okuru kendisi gibi düşündürme kaygısı yoktur.
- Güncel olayları aktarmak ön plandadır.

ÖRNEK METİN

Hem öğrenciler hem de aileler için yoğun bir eğitim ve öğretim yılının sonuna geldik. Öğrenciler yoğun eğitim temposundan çıkıp tatil havasına girecek. Öğrenciler hasret giderme, şehir içindeki yaşamdan uzaklaşıp gönüllerince koşup oynama gibi fırsatlar bulacak. Bazıları ilk kez yüzme öğrenecek, bazıları kollukları atıp dalma egzersizleri yaparken sizden takdir bekleyecek.

BİLGİ

5. Günlük

Bir kişinin tanık olduğu veya yaşadığı olayları üzerinden zaman geçmeden, sıcaklığı ve tarihin belirterek yazdığı yazılara denir.

- Yazarın yaşamından ve düşüncelerinden izler taşır.
- Yaşanan olaylarla ilgili kişisel değerlendirmeler içerir.
- Birinci kişi ağızından yazılır.

ÖRNEK METİN

15 Mart

Bugün sınıfımıza yeni bir arkadaş geldi. Adı Gülçin. Gülçin babasının tayini İstanbul'a çıkınca okul değiştirmek zorunda kalmış. Bu yüzden bizim okula kaydını yaptırmışlar. Biraz konuştuk, oldukça neşeli bir çocuk, ayrıca enerjisi dolu. Anlaşılan o ki Gülçin'le kısa bir sürede çok iyi arkadaş olacağız.

BİLGİ

6. Anı (Hatıra)

Bir kimsenin kendi hayatını, yaşadığı devrede tanık olduğu ya da duyduğu olayları edebî değer taşıyan bir dille anlattığı yazılardır.

- Anıda yaşanmakta olan değil, yaşanmış bir konu anlatılır.
- Geçmiş, kişisel yargılar ve yorumlarla verilir.
- Kişinin kendi yaşadığı ya da tanık olduğu bir olay anlatılır.

ÖRNEK METİN

Aralık ayıydı. Arkadaşlarla Ortaköy'de mezgıt avına çıkmıştık. Hepimiz ustaydık fakat aramıza yeni katılan Hayri bu işte acemiydi. Bizler oltalarımızı her atışımızda üç beş mezgıt tutarken Hayri oltasını boş çekiyordu. Tabii bu durum onu üzüyordu. Birkaç saat içinde herkes kovasını doldurmuştu, Hayri'nin kovası ise boştu. Yanına yaklaştım ve "Benim kovamdaki şu balıkları görüyor musun? Bu balıkların yarısı senin." dedim. Gözlerime baktı, tebessüm etti. "Neden?" diye sordu. "Paylaşmak güzeldir." dedim.

BİLGİ

7. Biyografi (Yaşam Öyküsü)

Bir kimsenin doğumundan ölümüne kadar geçirdiği belli başlı evreleri anlatan yazılardır. Sanatçıların, sporcuların, devlet adamlarının vb. hayatları hakkında bilgi vermek için yazılır.

- Sözü edilen kişinin hayatı, sanatı, eserleri ayrıntılı bir şekilde anlatılır.
- Bilgiler ve olaylar kronolojik sıra izlenerek anlatılır. Belgelere ve görsellere de yer verilir.
- Üçüncü kişi ağızından yazılır.

ÖRNEK METİN

1989 yılında Tekirdağ'da doğdu. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi bu şehirde okudu. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı. Dört yıllık hukuk eğitiminin ardından stajını yapıp mesleğe başladı. Kısa sürede tanındı. Aranan bir avukat oldu. Girdiği pek çok davayı kazandı.

BİLGİ

8 . Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)

Bir yazarın, sanatçının veya devlet adamının kendi yaşam öyküsünü anlatmak için kaleme aldığı metin türüdür.

- Birinci kişi ağızından yazılır.
- Kronolojik sıra izlenir.
- Yazar, kendi yaşam öyküsünü ve düşüncelerini öne çıkarır.

ÖRNEK METİN

İstanbul'un Beykoz ilçesinde doğdum. Annem ressam, babam heykeltıraş olduğu için sanata olan ilgim ailede başladı. Babam bir müzik aleti çalmamı çok istiyordu. Sınıf arkadaşım tuba çaldığı için ben de tuba çalmaya karar verdim. Liseden sonra konservatuvara gidince de tuba çalmaya devam ettim.

BİLGİ

9. Gezi Yazısı (Seyahatname)

Geziliş görülen yerleri, oraların özelliklerini, oralardaki insanların yaşantılarını, geleneklerini anlatan metin türüne denir.

- Gözlemlerden ve izlenimlerden hareketle yazılır.
- Açıklayıcı ve öyküleyici anlatımla yazılır. Betimlemeye de başvurulur.
- Gezilen yerlerin gelenekleri, dilleri, kültürleri, inançları hakkında bilgiler verilir.

ÖRNEK METİN

Rotamızı Erzurum şehir merkezine çeviriyoruz. Erzurum şehir merkezinde Roma İmparatorluğu tarafından muhteşem bir kale inşa edilmiş. Bu kale, bölgenin 387 yılında Romalılar ile Sasaniler arasında paylaşılmasından sonra yapılmış. Kaleyi gezip fotoğraf çektiriyoruz.

BİLGİ

10. Haber Yazısı

Eğitim, sanat, spor, sağlık gibi konularda toplum genelini ilgilendiren bir gelişmenin, olayın, bilginin topluma duyurulması amacıyla tarafsız bir şekilde yazılan, güncel ve ilgi çekici yazılardır.

- Haber yazılarında 5N 1K (ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden, kim) ilkelerine uyulur.
- Açık ve anlaşılır bir dil kullanılır.

ÖRNEK METİN

Bingöl'ün köylerinde yaşayan ve zamanında okula gitme imkânı bulamayan kadınlar, Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü tarafından açılan okuma yazma kurslarında eğitim görüyor. Bu çerçevede çeşitli kurslar açan kurum, özellikle köylerde okuma yazma öğrenmek isteyen kadınlara bu kurslardan açıyor.

BİLGİ

11. Röportaj

Gazetecilerin, yazarların gündemde olan bir kurumu, bir yeri ziyaret ederek o yerin özelliklerini, oradaki insanların düşüncelerini ve kendi izlenimlerini anlatarak yazdıkları, fotoğrafla destekledikleri yazı türüdür.

- İşlenen konuyla ilgili belge, bilgi ve görsellere de yer verilir.
- Elde edilen bilgiler ve kişilerin sözleri değiştirilmeden olduğu gibi aktarılır.
- Karşılıklı konuşmalarda soru cevap şeklinde yazılır.
- Gazete ve dergilerde yayımlanır.

ÖRNEK METİN

Gazeteci: Bütün şiirleriniz bir yana “Yağmur” şiiriniz bir yana... Bu şiiri nasıl bir ruh hâlindeyken yazdınız?

Nurullah Genç: Bu güzel sözleriniz için teşekkür ederim. “Yağmur”un benim yanımda da ayrı bir yeri var. Bu şiirin ilk dizeleri bir otobüs yolculuğunda düştü aklıma.

Gazeteci: Bu dizeler hangileriydi?

Nurullah Genç: Hemen söyleyeyim: Sensiz, ufklarıma yalancı bir tan düştü / Sensiz, kıtalar boyu uzayan vatan düştü...

BİLGİ

12. Mektup

Bir şeyi haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı metinlere denir.

- “Kıymetli Dostum” gibi bir sözle başlar, iyi dilek sözleri ve selam ile biter.
- Doğal ve içten bir dille yazılır.

ÖRNEK METİN

Kıymetli Dostum,

Görüşmeyeli uzun zaman oldu. Nasılsın, neler yapıyorsun? Beni soracak olursan gayet iyiyim. Sağlığım yerinde, işimde gücümdeyim. Hastalıktan kurtulduğumu, iyileştiğimi duydum. O kadar çok sevindim ki anlatamam. Lütfen daha da dikkatli ol, sağlık her şeyden önemli.

BİLGİ

13. Dilekçe

Bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan, imzalı ve adresli, pullu veya pulstuz yazılardır.

- Konu resmî bir dille ve öz olarak belirtilir. Ayrıntılara girilmez.
- Verildiği kurumun adı ve şehri metnin başına yazılır.
- İstek, kısaca ve anlaşılır bir şekilde belirtilir.
- Asıl metnin altında adres, isim ve imzaya yer verilir.

UYARI

Dilekçede tarih sağ alt köşeye yazılır. Sağ alt köşeye yani tarihin hemen altına imza atılır. İmzanın altına dilekçe sahibinin adı ve soyadı yazılır. Adres sol alt köşeye yazılır.

Mimar Sinan Ortaokulu Müdürlüğüne,

8/C sınıfı 1071 numaralı öğrenciniz Kerem Berk'in 30 Mayıs tarihinde yapılacak satranç turnuvasına katılmasına izin veriyorum.

Gereğinin yapılmasını ilgililerinize arz ederim.

Merkez Mahallesi
Üsküdar Cad.

No.:14
Çekmeköy/İstanbul

20 Mayıs 2025

Bilal Berk
Bilal Berk

BİLGİ

14. Elektronik Posta (e-posta)

Bilgisayarlar veya bir ağ içindeki belli gönderim merkezleri arasında elektronik bilgi iletişimine elektronik posta (e-posta) denir.

Elektronik posta yazarken şu alanlar doldurulmalıdır:

Gönderici: Elektronik postayı gönderenin adı ve e-posta adresi

Alıcı: Elektronik postanın gönderildiği kişinin e-posta adresi

Konu: Elektronik postanın içeriğine uygun kısa bir tanım

ÖRNEK METİN

Konu: Türkçe Sözlük'teki Hatalar

Gönderici: Yavuz Selim Diligüzel

Alıcı: Türk Dil Kurumu

Sayın Yetkili,

Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlük'ünde bazı hatalar olduğunu düşünüyorum. Bu hataları sizinle paylaşmak istiyorum. Hatalar ektedir. Bilginize.

BİLGİ

15. Eleştiri

Bir edebiyat veya sanat eserini her yönüyle değerlendirerek anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılan yazı türüdür.

- Amaç okura veya yazara yol göstermektir.
- Olumlu veya olumsuz olabilir.

ÖRNEK METİN

İhsan Kartoğlu "Takla Bunları Kafana" adlı kitabında Kars'ta çocuklarla yaşadığı deneyimleri bizlere samimi bir üslupla anlatıyor. Kapakta kullanılan renkler ile bu renklerin canlılığı, hikâyenin başkarakteri Al Yanak'ın kapaktaki resmiyle çok uyumlu. Kitapta bir solukta okunacak o kadar çok hikâye var ki!

BİLGİ

Şiir Bilgisi

Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimine **şiir** denir.

Dize (Mısra)

Şiirin satırlarından her birine **dize (mısra)** denir.

Dost dost diye nicesine sarıldım (**Dize**)

Benim sadık yârim kara topraktır (**Dize**)

Dörtlük (Kıta)

Şiirin dört mısradan oluşan her bir bölümüne **kıta** denir.

Ben giderim, adım kalır

Dostlar beni hatırlasın

Düğün olur, bayram gelir

Dostlar beni hatırlasın

Beyit

Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçasına **beyit** denir.

Gün biter, sürü yatar ve sararan bir ayla

Çoban hicranlarını basar bağrına yayla

Şiirde Tema (Ana Duygu)

Şiirde işlenen duyguya **tema** denir.

Ben gurbette değilim

Gurbet benim içimde

Bu şiirin teması "**memleket özlemi**"dir.

Şair (Ozan)

Şiir söyleyen ya da yazan kişiye **şair (ozan)** denir.

Anne, zannetme ki günler geçti de

Değişti evvelki hissim gitgide

Bir hırçın çocuğum, değişmez huyum

Seneler geçse de ben yine buyum

(Orhan Seyfi Orhon)

BİLGİ

Hece Ölçüsü (Hece Vezni)

Hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde dizelerdeki hece sayısı eşittir.

Bahçede dut iken bilmezdin sazı (**11 hece**)

Bülbül konar mıydı dalına bazı (**11 hece**)

Hangi kuştan aldın sen bu avazı (**11 hece**)

Söyle doğrusunu gel inkâr etme (**11 hece**)

Bu şiir 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Serbest Ölçü

Serbest ölçüyle yazılan şiirlerde dizelerdeki hece sayıları farklıdır.

Ağlasam sesimi duyar mısınız (**11 hece**)

Mısralarımda (**5 hece**)

Dokunabilir misiniz (**8 hece**)

Gözyaşlarıma, ellerinizle (**10 hece**)

Uyak (Kafiye)

Dize sonlarındaki **yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri farklı** kelimelerin, seslerin benzerliklerine **uyak** denir.

Yırtıldı ruhlara çizdiğim **resim**

Yazık, kulaklara sığmadı **sesim**

Bu şiirde "**esim**" sesleri uyaktır.

Redif

Dize sonlarındaki **yazılışları, görevleri ve anlamları aynı olan** ek, sözcük ya da sözcük gruplarına **redif** denir.

Kahramanlar ardına bakmadan giderler

Gittikleri yerlerden hep zaferle dönerler

Bu şiirde "**-erler**" sesi yazılışları ve görevleri aynı olduğu için rediftir.

- Şiirde söz sanatlarına (konuşurma, benzetme, kişileştirme, abartma, karşıtlık) yer verilebilir.

Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna

— Tenimde bir yara işler gibisin.

Bu şiirde **konuşurma** söz sanatından yararlanılmıştır.

ALİŞTİRMA • 2

Aşağıdaki metinlerin türlerini yay ayrıçla gösterilen yerlere yazınız.

()

1. İnsanı olgunlaştıran ve karakterini oturtan değerlerdir. Dürüst bir insan kolay kolay kişiliğinden vazgeçmez. Dürüstlüğünü yaşamı boyunca koruyarak devam ettirir.

()

2. Ülkemizdeki kütüphane sayısı her geçen gün artıyor. Millî Eğitim Bakanlığının açıkladığı verilere göre son açılan kütüphanelerle birlikte toplam sayı elli bini geçmiş durumda.

()

3. ABD Ulusal Mucitler Akademisi (NAI) tarafından dünyanın dört bir yanından seçilen 168 akademik mucit arasında 3 Türk de yer aldı: Aykut Üren, Mihri Özkan ve Ebru Oral.

()

4. Antik şehirdeki tarihî kalıntılar arasından geçip MÖ 3. yüzyıldan kalma eserleri inceliyoruz. Burası deniz kıyısında bir şehir, hâkim bir tepeye kurulmuş. Tepenin bazı yerlerinde höyükler var.

()

5. Çocukken en büyük hayalim bir bisikletimin olmasıydı. Ama Fatih'te daracık bir sokakta yaşıyorduk ve bisiklet sürmeye müsait bir yer değildi. O yüzden çocukluk dönemimde bisiklet hayallerimin suyla teması hiç kesilmedi.

()

6. Eczacılık Fakültesini bitirmesine rağmen edebiyata olan ilgisi hiç dinmedi. 2010 yılında ilk kitabını yayımladı. 2015 yılında kaleme aldığı şiirler, dergilerde yayımlandı. 2020 yılında edebiyata gönül vermiş arkadaşlarıyla kendi dergisini çıkardı.

ALİŞTİRMA • 3

Aşağıdaki açıklamaların hangi türe ait olduğunu belirleyip uygun kutucuğu işaretleyiniz.

Açıklama	Söyleşi	Haber Yazısı	Fıkra	Anı
1. Bir kişinin kendi hayatını, tanık olduğu ya da duyduğu olayları edebî değer taşıyan bir dille anlattığı yazılardır.				
2. Güncel ve anlatmaya değer bir olayın, nesnel ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulmasıdır.				
3. Yazarın güncel bir konu hakkındaki düşüncelerini samimi bir dille aktardığı gazete veya dergi yazıdır.				
4. Yazarın bir konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini samimi bir hava içinde aktardığı, karşısındakiyle konuşuyormuş hissi verdiği yazılardır.				

Bilgilendirici Metinler

1. Zekâ testleri sadece çocukların üstün zekâli olup olmadığını ölçen testler değildir. Aynı zamanda 2-17 yaş aralığındaki tüm çocuk ve gençlerin, zayıf ve güçlü yönlerinin tespit edildiği testlerdir. Ayrıca çocukların ve gençlerin akademik ve sosyal yaşantısındaki yol haritasının belirlenmesi için gerekli olan verileri ortaya koyan testlerdir.

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Köşe yazısı
B) Deneme
C) Söyleşi
D) Makale

2.

Yolda çok sevdiğim bir dostla rastlasam bir ağacın gölgesini gösterip "Hele gel, şurada birer soluk alıp çay içelim, iki de laf ederiz. Ne var, ne yok?" derim. Sohbet eder, dertleşir, dertleşiriz. Zaten insanı yalnızlıktan kurtaran bir dostla yapacağı sıcacık bir sohbetir. Bunaldığımız anlarda bizim için bir kaçış rampasıdır dost. Elimizden tutan, bize yardım eden, sevinçlerini ve hüznlerini paylaşan bir ortak. Göktürk, bu metnin edebî türünü "deneme" olarak belirlemiştir.

Bunun en önemli gerekçesi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Kişisel görüşlerin dile getirilmesi
B) Kanıtlanabilir bilgilerin aktarılması
C) Güncel konulardan bahsedilmesi
D) Açıklayıcı anlatımın kullanılmış olması

3. Sinema salonlarında bu hafta üçü yerli, 10 film izleyiciyle buluşacak. Mustafa Üstündağ ve Tuvana Türkay'ın başrollerini paylaştığı "Emanet" filmi, yerli aksiyon meraklılarının ilgisini çekmeye aday.

Bu parça aşağıdaki metin türlerinin hangisine örnektir?

- A) Haber yazısı
B) Deneme
C) Söyleşi
D) Makale

4.

Komik kedi videoları bizi bu kadar eğlendirirken kara kedi görmek neden bazılarını çılgına çeviriyor dersiniz? Çünkü Orta Çağ'da cadıların ve büyücülerin korkusuna kapılan kimi insanlar, onların kedileri, özellikle de kara kedileri büyülerinde kullandığını düşünüyorlarmış. Aradan yüzyıllar geçse de kuşaktan kuşağa aktarılan bu asılsız inanış bugün bile sokakta kara kedi gören kimilerine yolunu değiştirecek güçte!

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gezi yazısı
B) Makale
C) Sohbet (Söyleşi)
D) Haber yazısı

5. Aşağıdaki tablolarda metin türleri hakkında birtakım bilgilere yer verilmiştir.

Cümleler	+	-
Makaleler dergilerde yayımlanabilir.		
Biyografide birinci kişi ağzı kullanılır.		
Elektronik postalar sanal ortamda okunup yazılan metinlerdir.		
Şiirin dört mısradan oluşan her bir bölümüne beyit denir.		

Bu bilgiler doğruysa cümlelerin karşısındaki kutucuğa “+”, yanlışsa “-” işareti getirilmek istense tablonun son hâli aşağıdakilerden hangisi olur?

- A)

+	
+	
	-
	-
- B)

+	
	-
	-
+	
- C)

	-
+	
+	
	-
- D)

+	
	-
+	
	-

6. Kitap iki bölümden oluşuyor. Birinci bölümde yazar, uçakla yolculuğun önemini ve konforunu anlatırken ikinci bölümde tren yolculuğunun insana neler kazandırdıklarından bahsediyor. Birinci bölümün dili oldukça sade. İkinci bölümde ise yer yer söz sanatlarına ve uzun cümlelere yer verilmiş.

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eleştiri
B) Deneme
C) Makale
D) Söyleşi

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde herhangi bir söz sanatına yer verilmemiştir?

- A)

Görmedin sen bizim mavi suları
Karlar eriyince kırar yuları
Köpük olur beyaz, sel olur sarı
Hele taştan taşa dökülsün de gör
- B)

Toz konmasın sakın sana
Hakkı geçer halkın sana
Gücenmesin yakın sana
Uzak senden incinmesin
- C)

Seni görüyorum yine İstanbul
Gözlerimle kucaklar gibi uzaktan
Minare minare, ev ev
Yol, meydan
- D)

Bir bademin altına yorgun oturmak biraz
Ayrı ayrı seyretmek çiçek açmış her dalı
Artık bütün renklerden, artık uzaklaşmalı
Beyaz işte, aylardır gözümde tüten beyaz

8. Herkes gibi benim de heyecanla beklediğim TÜYAP Kitap Fuarı pazartesi günü kapılarını açtı. Pek çok yazarın imza günü düzenleyeceği bu fuara 7'den 70'e pek çok kişinin katılacağını düşünüyorum. Bu tür fuarlar özellikle çocuklara kitap okumayı sevdirmek açısından çok önemli. Çocuklarımızı bu tür yerlere götürmeyi ve bu tür yerlerde çocuklarımızla zaman geçirmeyi alışkanlık hâline getirmeliyiz.

Bu metnin türü ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gazetelerde yayımlanır.
B) Soru cümlelerine yer verilir.
C) Gündelik konularda yazılır.
D) Bir görüş veya konu dile getirilir.

Metin Türleri

1. Birkaç hafta önce okuduğum bir - - - - de şunlar yazıyordu: Güneş doğmadan önce 06.00 - 06.30 saatlerinde kalkarak okul saatine kadar yapılacak çalışma aktivitesi daha fazla öğrenme gerçekleşeceği için daha çok yarar sağlayacaktır. Özellikle matematik ve Türkçe soruları çözmek öğrenci için çok daha verimli olacaktır. Yapılan araştırmalar da bu düşüncüyü kanıtlamaktadır.

Bu metindeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) makale
B) hikâye
C) eleştiri
D) deneme

2. Farkına varmasak da ağaç sevgisi çocukluğumuzda başlar bizim. Henüz kısa pantolonlu günlerimizde, komşunun bahçesindeki incir ağacına hem tırmanıp hem de ballı incirlerinden yediğimizi hepimiz hatırlarız. Ağaçtan silkelenen dutları nasıl kapıştığımızı unutmamız mümkün değil. Dallarından yemeye çalıştığımız karadutun her yanımıza yaptığı lekeler hepimizin aklındadır.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin türünün özelliklerinden biridir?

- A) Kahramanları olağanüstü kişilerdir.
B) Konu sınırlaması yoktur.
C) Resmî bir dil kullanılır.
D) Kurgulanmış bir olay anlatılır.

3. Aşağıdaki metni 8/C sınıfındaki öğrencilerden biri yazmıştır:

Zaman geçtikçe öğrencilerin okullarda karşılaştıkları sorunlar da değişiyor. Bugünlerde dikkatimi çeken sorun tenfüslerde merdivenlerdeki ve koridorlardaki yoğunluk. Eskiden öğrenciler birbirlerine karşı daha anlayışlı ve saygılıydı. Bu durum okuldaki disipline de katkı sağlıyordu. Fakat şu anki gözlemlerime göre durum ne yazık ki iç açıcı değil. Öğrencilerin hâl ve hareketleri, birbirlerine karşı takındıkları durum merdivenlere, koridorlara kadar yansıyor, ortaya kargaşa çıkıyor.

Öğrencilerin yazdığı metinlerle ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir:

- Tunç, konuyu içten bir dille ve okuyucuyla konuşmuş gibi bir hava içinde anlatmıştır.
- Burçin, yazısında bilimsel bir konu hakkında bilgi vermiştir.
- Çetin'in güncel bir konuda kaleme aldığı metin okul dergisinde yayımlanmıştır.
- Seçil'in yazdığı olay anlatımına dayalı bir metindir.

Verilen bilgilerden hareketle yukarıdaki metni öğrencilerden hangisinin yazdığı söylenebilir?

- A) Tunç
B) Burçin
C) Çetin
D) Seçil

4. Tefvik Bey, önündeki sehpa bulunan ve yıpranmış fotoğraflara uzun uzun bakıyordu. Fotoğrafları incitmeye çalışır gibi sakince tutuyordu. Oysa şu an elinde tuttuğu bu fotoğraf ona çok farklı duygular yaşatıyordu. "Ah koca Tefvik!" diye geçirdi içinden. Fotoğrafta koca bir dağın tepesine çıkmış bir delikanlının, Karadeniz'in o hırçın sularına çakır gözlerle bakışı vardı.

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Masal
B) Destan
C) Fabl
D) Hikâye

5. Rivayete göre geçmiş asırlarda putlara tapan bir baba ve yedi oğlu vardır. Bu yedi çocuk, babalarının dini inancını benimsemedikleri için babalarının ava çıktığı bir gün putları kırıyor. Durumu öğrenen baba, putları kırdıkları için oğullarını cezalandırıyor. Halk, yiğitlikleri ve mertlikleri sebebiyle kahraman gözüyle baktıkları bu kardeşlere Yediyaman adını veriyor. Sonradan bölgeye yayılan Yediyaman adı zaman içerisinde evrilerek "Adiyaman" oluyor.

"Adiyaman" adının ortaya çıkmasıyla ilgili bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Efsane (Söylence)
B) Destan
C) Gezi yazısı
D) Otobiyografi

6.

Arabayı babamın askerlik arkadaşı Cengiz ağabey kullanıyordu. Babam önde oturuyordu. Arkada annem, Cengiz ağabeyin ismini hatırlayamadığım eşi ve ben vardık. Gününbirlik İğneada'ya gidiyorduk. Arabanın ön tarafında neşeli bir sohbet, arkadaysa derin bir sessizlik vardı. Birisiyle konuşmak zorunda kalmadan seyahat etmek hoşuma gidiyordu. Yol boyunca sıralanan çeşit çeşit ağaçlara, yemyeşil bitkilere bakarak hayal kuruyordum.

Bu metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hikâye edici bir metindir.
B) Bir konuda açıklama yapılmıştır.
C) Anlatım I. kişi ağzından yapılmıştır.
D) Niteleyici sözlere yer verilmiştir.

7.

Metin Türleri	Açıklamalar
Makale	Bilgilendirici metin
Destan	Hikâye edici metin
Gezi yazısı	Bilgilendirici metin
Biyografi	Hikâye edici metin

Yukarıdaki metin türlerinden hangisi karşısındaki açıklamaya uygun düşmez?

- A) Makale
B) Destan
C) Gezi yazısı
D) Biyografi

8.

Gözlerimin önünde bir beyaz ev
Her dağ yamacına kurduğum
Beliren her su kenarında
Pembe damlı, yeşil panjurlu, balkonlu
Gece, pencerelerinden sızacak ışık
Kışın tütecek bacası

Bu şiirle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Dize sonlarında ses benzerliği yoktur.
B) Teması "özlem"dir.
C) Abartılı anlatıma sahiptir.
D) Serbest ölçüyle yazılmıştır.

Metin Türleri

1. Aşağıdakilerden hangisi hikâye edici bir metinden alınmamıştır?

- A) Yüzüne büsbütün dökülen kara saçlarını eliyle geriye attı. Çukura gitmiş gibi duran gözlerle etrafına baktıktan sonra gözlerini değirmenciye dikti. Dışarıda fırtına arttıkça artmıştı; duvarlar sarsılıyor, tepemizde kiremitler uçuşuyordu.
- B) Kapıyı açmasıyla boyunu aşan bir gölgenin içeri patlarcasına girdiğini fark etti. Sendeleyince duvar boyunca uzayan kalorifer borusuna tutundu. Bunca rahat bir içeri girişe karşın, ilk çekingenliğini hemen atamadı.
- C) Geçen hafta sonu havalar güzel olunca deniz kenarına gidip biraz rahatlayayım dedim. Gidince gördüm ki birkaç bin kişi de benimle aynı şeyi düşünmüş. Haliyle arabayı park edecek yer bile kalmamış.
- D) Hiç dikkat ettiniz mi günde kaç kez birinden; arkadaşınızdan, kardeşinizden, anne babanızdan, öğretmeninizden ya da bir yetiştikenden özür diliyorsunuz? Peki ya siz birilerinden "Özür dilerim." cümlesini ne sıklıkla duyuyorsunuz? Hiç düşündünüz mü belki de en çok duyduğunuz cümlelerden biridir "Özür dilerim!"

2. • Günlük konuşma dili kullanılır.
• Hem göze hem de kulağa hitap eder.
• Farklı türleri vardır.
• Yaşanması muhtemel bir olay sahnede canlandırılır.

Yukarıda verilen özellikler aşağıdaki metin türlerinin hangisiyle ilgilidir?

- A) Tiyatro
B) Gölge oyunu
C) Biyografi
D) Masal

3. Yapılan bir araştırmaya göre dünyada çocuklar her gün ortalama 12,3 kilometre yol gidiyor. Türkiye'deki çocuklar ise günde ortalama 3,6 kilometre yürürken günün en aktif saatlerinin yüzde 20,3'ünü yollarda geçiriyorlar.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin türünün özelliklerinden biri değildir?

- A) Çoğunlukla bilgi vermek ya da bir düşünceyi desteklemek için yazılır.
B) Samimi bir dil kullanılır.
C) Sayısal verilerden yararlanılabilir.
D) Nesnel cümlelere yer verilir.

4.

- I. Roman
II. Haber
III. Makale
IV. Masal

- K. Bilimsel görüşlere yer verilir.
L. 5N 1K sorularına cevap verir.
M. Olağanüstü olaylar anlatılır.
N. Olaylar geniş bir zaman diliminde ve coğrafyada geçer.

Yukarıda verilen metin türleriyle özellikler aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

- A) I-N, II-K, III-L, IV-M
B) I-M, II-L, III-K, IV-N
C) I-N, II-L, III-K, IV-M
D) I-N, II-L, III-M, IV-K

Metin Türleri

1. 17 Temmuz 2010 tarihinde İstanbul'un Üsküdar ilçesinde doğdu. Anaokulunu Sema Bozkır'da, ilkokulu Sabiha Hamdi Türkey'de, ortaokulu da Nükte Sözen'de okudu. LGS'de 500 tam puan alarak Galatasaray Lisesini kazandı.

Bu metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Otobiyografi
B) Günlük
C) Gezi yazısı
D) Biyografi

2. Yazarın herhangi bir konuda duygu, düşünce ve görüşlerini paylaşmak amacıyla kesin hükümlere varmadan samimi bir üslupla yazdığı yazılara deneme denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi denemeye örnek olamaz?

- A) Sanatın ve sanatçının en önemli göstergesi gerçek anlamda "kalıcı" olmaktır. Sanat ve sanatçılık kısa süreliğine parlama, anlık bir şöhret kazanma işi değildir. Sanatçı, bunun bilincinde olmalı ve sanatıyla kalıcı olmayı hedeflemelidir.
- B) Geri dönüp baktığımızda bugüne kadar hayatımızda birçok insanla tanıştığımızı görürüz. Onlar hayatımızda hiçbir yer edemedi gelip geçmişlerdir çünkü. Bazı insanlar ise hayatımızda silinmez izler bırakmış, bizi derinden etkilemiştir.
- C) Öyle büyük bir sır değil bu. Yazar olmak için iki şey gerekiyor: Bunlardan birincisi yazmak. Birinci kural bu. Yazmadan, yalnızca "Ben yazar olacağım!" diyerek yazar olamazsınız.
- D) Bir ada ülkesi olan Madagaskar, büyüleyici vahşi yaşam zenginliği ve özellikle popüler kültürün de bir parçası hâline gelen sevimli lemurlarıyla ünlü.

- 3.

Benim doğduğum ev, bir çıkmazın içindeydi. Böyle geniş bir kapıdan avluya giriliyordu. Sol tarafta bir tek oda vardı. Sağ tarafta iki katlı bir ev vardı ve ahşaptı. Ondan dolayı yürüdüğün zaman "gacır gucur" sesler duyuluyordu. Hatırlıyorum, o iki katlı evin alt kısmında beton vardı. Tabii çocukluk gözümle baktığım zaman çok büyük gözüküyordu bana. Şimdi çok çok eskimiş durumda. Silifke'ye her gidişimde ziyaret ederim bu evi.

Bu metin aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Anı (Hatıra)
B) Günlük
C) Söyleşi
D) Gezi yazısı

4. **Aşağıdaki metinlerden hangisi bir gezi yazısından alınmıştır?**

- A) Başarılı bir mimar olabilmek için hayalperest olmak ve yaratıcılığı sürekli geliştirebilmek gerekir. Ancak bazı mimarlar da çılgınlık seviyelerini biraz abartmış gibidir.
- B) Soğuk kış günlerini eldivensiz düşünmek mümkün değil. Soğuk havada kısa sürede elimizin derisi kızarır ve bir süre sonra parmak uçlarımız uyuşur.
- C) Şehir bize biraz kalabalık geldi, bu cumartesi olmasından kaynaklansa da bize son derece enerjik bir şehir havası verdi. Çay ocakları dolu, gençler gündüzleri buralarda oturuyor. Fiyatlar gayet uygun.
- D) "Kayıp Şehir" adlı eser bir öğretmenin anılarını anlatan bir eser. Eserde Yunus adında bir öğretmen gezip gördüğü yerlerde yaşayan insanların kültürlerinden yaşam geleneklerinden bahsetmiş.

5. Kitaplar yaşamın yerini tutmaz. Ama yaşamı sınırsız biçimde zenginleştirir. Yaşam can sıkıcı bir hâl aldığı zaman, kitaplar bizi renkli dünyasına çağırır. Yaşam çetinleştiği zaman, bizi bir süre üzüntülerden kurtarır veya sorunlarımızın çözümünde bize yeni bir anlayış kazandırır.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin türünün özelliklerinden biri değildir?

- A) Kişisel düşünceler içerir.
B) Samimi bir dil kullanılır.
C) Herhangi bir konuda yazılabilir.
D) Yeri geldiğinde bilimsel açıklamalara yer verir.

6. Bir yazarın belirli bir konudaki düşüncelerini belli kanıtlar, belgeler ve inandırıcı veriler kullanarak okuyucuya kabul ettirmeye çalıştığı öğretici yazılara makale denir.

Aşağıdakilerden hangisi bu açıklamayı örneklendiren bir metindir?

- A) Deniz kıyısı kumdan kaleler yapmak için harika bir yer. Tamam ama plajlar siz genç sanatçılar için başka olanaklar da sunuyor. Hele de içinde irili ufaklı rengârenk taşların olduğu plajlar!
B) Yaz meyveleri birbirinden lezzetli! Özellikle bazıları hem ağız sulandırıyor hem de ilham veriyor.
C) "Zararlı kitap yoktur." görüşünü savunanlar var. Ben bu görüşe katılmıyorum ne yazık ki! Okura zarar verecek yığınla kitap var. Yanlış bilgi veren, gerçekleri çarpıtan kitaplar hele de genç okurlar için zararlı değil midir? Elbette zararlıdır.
D) Mağaraların duvarlarındaki resimler zamanla yazıya dönüşmüştür. İnsanlar duygu ve düşüncelerini bir yandan da yazıyla anlatmaya başlamıştır. Mısır kitabeleri bu geçişi anlatan örneklerle doludur.

7.

Gemiler geçer rüyalarımda
Allı pullu gemiler, damların üzerinden
Ben zavallı
Ben yıllardır denize hasret
Bakar bakar ağlarım
Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı
Bir midye kabuğunun aralığından
Suların yeşili, göklerin mavisi
Lapınaların en harelisi
Hâlâ tuzlu akar kanım
İstiridyelerin kestiği yerden
(Lapina: Bir tür balık.)

Bu şiir ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yazarına şair veya ozan denir.
B) Serbest ölçüyle yazılmıştır.
C) Konuşurma sanatından yararlanılmıştır.
D) Teması "denize özlem"dir.

8. Klasik müziği sever misiniz? Bir klasik müzik dinleyicisiyseniz bıkmadan severek dinlediğiniz birkaç eser mutlaka vardır. Bir de bu eserleri sizin çaldığınızı hayal edin. O zaman dinlerken aldığınız keyif katlanarak artacaktır! Bir müzik eserini herhangi bir çalgıyla çalmaya çalışmak eğlenceli olmanın yanı sıra, birçok beceri geliştirmemizi de sağlar değil mi? Elbette öyle.

Bu parça aşağıdaki metin türlerinin hangisinden alınmıştır?

- A) Gezi yazısı
B) Söyleşi
C) Makale
D) Anı

CEVAP ANAHTARI

12. KONU METİN TÜRLERİ

ETKİNLİKLER

1. D 2. Y 3. D 4. Y 5. D

KAVRAMA TESTİ

Test - 1 1-A 2-C 3-B 4-D 5-A 6-C 7-B 8-D

Test - 2 1-D 2-A 3-A 4-C 5-D 6-A 7-D 8-B

KONU BİTİRME TESTİ

Test - 1 1-A 2-B 3-C 4-D 5-A 6-B 7-D 8-C

Test - 2 1-D 2-A 3-B 4-C 5-A 6-C 7-D 8-B

Test - 3 1-D 2-D 3-A 4-C 5-D 6-D 7-C 8-B

Kaynakların tamamı için bu esere ulaşabilirsiniz.

Mesut
BAYAR

Duygu
AKKAYA SALMAN

